

แนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น

ด้วยปัญหาการติดยาเสพติดเป็นปัญหาระดับประเทศที่เกิดการแพร่ระบาดในพื้นที่ชุมชนซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีประชากรเป็นจำนวนมาก มีความหลากหลายและซับซ้อน และยากแก่การเข้าถึงเพื่อดำเนินการแก้ไขปัญหานั้น โดยหากปัญหาดังกล่าวไม่ได้รับการแก้ไข ปัญหายาเสพติดอาจเกิดการแพร่ระบาดไปในวงกว้าง และกลายเป็นปัญหาระดับประเทศ ทั้งนี้ ปัญหายาเสพติดไม่เพียงแต่ก่อให้เกิดปัญหาอาชญากรรมในสังคม ชุมชนเท่านั้น แต่ยังก่อให้เกิดปัญหาเชิงโครงสร้างทางสังคมที่อาจเกิดขึ้นตามมา เช่น ปัญหาเศรษฐกิจ และความยากจนของผู้เสพยาเสพติดที่ไม่ประกอบอาชีพที่สุจริตแต่มีการค้ายาเสพติดเป็นอาชีพหลัก ปัญหาสภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัยที่ไม่ได้รับการปรับปรุงซ่อมแซมเนื่องจากความยากจนของผู้อยู่อาศัยที่ติดยาเสพติด และปัญหาการขาดการศึกษาของบุตรในครอบครัวที่บิดาหรือมารดาติดยาเสพติด เป็นต้น หากปัญหาดังกล่าวไม่ได้รับการแก้ไขอย่างครอบคลุมและเป็นระบบ ปัญหาเหล่านี้อาจเกิดการแพร่กระจายจากระดับชุมชนไปสู่ระดับประเทศ อย่างไรก็ดี หัวใจสำคัญในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว คือการมีส่วนร่วมของประชาชนและการบูรณาการร่วมกันของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพ และเกิดความยั่งยืน

การป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ถือเป็นส่วนหนึ่งในการรักษาความสงบเรียบร้อยอันเป็นอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามกฎหมายจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๔๒ สำหรับการปราบปรามยาเสพติดไม่ถือเป็นอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยภารกิจในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดขององค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล และองค์การบริหารส่วนตำบล มีดังนี้

- (๑) การจัดทำสื่อ และการจัดกิจกรรมรณรงค์ เผยแพร่ประชาสัมพันธ์ สร้างจิตสำนึกให้แก่ประชาชน
- (๒) การจัดทำกิจกรรมหรือการจัดอบรมเกี่ยวกับการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด
- (๓) การจัดกิจกรรมในการบำบัดรักษา พื้นฟูสมรรถภาพ ติดตาม ดูแลผู้เสพยาเสพติด ผู้ติดยาเสพติด รวมถึงการจัดกิจกรรมส่งเสริมอาชีพให้ผู้ผ่านการบำบัดรักษา พื้นฟู ผู้เสพยาเสพติด ผู้ติดยาเสพติด
- (๔) การจัดหาชุดตรวจหาสารเสพติดและอุปกรณ์เพื่อนำไปใช้ตรวจกลุ่มเป้าหมาย เพื่อบำบัด รักษา พื้นฟู หรือติดตามผู้ผ่านการบำบัดรักษาพื้นฟู

สำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นให้มีอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายที่กำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น นั้น

โดยแนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถจำแนกการดำเนินการได้ ดังนี้

ด้านการบำบัดรักษายาเสพติด

ประมวลกฎหมายยาเสพติด ลักษณะ ๓ มาตรา ๑๑๖ กำหนดให้มีศูนย์คัดกรองการใช้ยาเสพติดในพื้นที่ระดับตำบลทุกจังหวัด เพื่อคัดกรอง ประเมินความรุนแรงของการติดยาเสพติดและส่งต่อไปสู่การบำบัดรักษา และการฟื้นฟูสภาพทางสังคม ประกอบกับมาตรา ๑๑๘ กำหนดให้กระทรวงมหาดไทยและกรุงเทพมหานคร จัดตั้งศูนย์ฟื้นฟูสภาพทางสังคมแก่ผู้ติดยาเสพติดหรือผู้ผ่านการบำบัดรักษาให้ครอบคลุมพื้นที่ระดับหมู่บ้าน ตำบล อำเภอ และจังหวัดเพื่อฟื้นฟูสภาพทางสังคมแก่ผู้ติดยาเสพติดหรือผู้ผ่านการบำบัดรักษา เกี่ยวกับการประกอบอาชีพ การศึกษา การติดตามปัญหาสุขภาพและการให้การสงเคราะห์อื่น ๆ โดยให้กระทรวงสาธารณสุขออกอนุบัญญัติเกี่ยวกับหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขการคัดกรองและการฟื้นฟูสภาพทางสังคม จำนวน ๔ ฉบับ ซึ่งเกี่ยวข้องกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ดังนี้

๑. (ร่าง) ประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง กำหนดสถานที่ที่เป็นศูนย์คัดกรอง พ.ศ. ๒๕๖๕

๒. ประกาศคณะกรรมการบำบัดรักษาและฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติด เรื่อง หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไข ในการจัดตั้งและรับรองคุณภาพศูนย์คัดกรอง พ.ศ. ๒๕๖๕ ได้ประกาศราชกิจจานุเบกษาแล้ว เมื่อวันที่ ๒๔ สิงหาคม ๒๕๖๕

ข้อ ๔ ให้มีศูนย์คัดกรองในพื้นที่ระดับตำบลทุกจังหวัด อาทิ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (รพ.สต.) หรือสถานที่อื่นที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกำหนด

ข้อ ๘ เจ้าหน้าที่ศูนย์คัดกรองประกอบด้วย

(๑) หัวหน้าศูนย์คัดกรอง อาทิ ผอ.รพ.สต. หรือ ปลัด อบต. หรือผู้ที่ได้รับมอบหมาย

(๒) เจ้าหน้าที่สาธารณสุข

(๓) กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ประธานชุมชนหรือผู้แทน อาสาสมัครสาธารณสุขหรืออาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน

หัวหน้าศูนย์คัดกรองอาจกำหนดให้มีเจ้าหน้าที่ร่วมปฏิบัติงานประจำศูนย์คัดกรองได้ตามที่เห็นสมควร

๓. (ร่าง) กฎกระทรวง กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการฟื้นฟูสภาพทางสังคม พ.ศ.

ข้อ ๓ ในการฟื้นฟูสภาพทางสังคมให้ส่วนราชการสนับสนุนและช่วยเหลือการดำเนินงานของศูนย์ฟื้นฟูสภาพทางสังคม ดังนี้

(๑) ให้กระทรวงมหาดไทยให้การสนับสนุนช่วยเหลือและสงเคราะห์แก่ผู้ติดยาเสพติด หรือผู้ผ่านการบำบัดรักษาในบทบาทหน้าที่ของกระทรวงมหาดไทย โดยมีส่วนราชการในสังกัดที่เกี่ยวข้อง ได้แก่

(ค) กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นวางแนวทางการดำเนินงานแก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกระดับ ให้การสนับสนุน ช่วยเหลือ สงเคราะห์ต่าง ๆ แก่ผู้ติดยาเสพติดหรือผู้ผ่านการบำบัดรักษา และสนับสนุนการจัดตั้งศูนย์ฟื้นฟูสภาพทางสังคมในระดับท้องถิ่น

๔. ประกาศคณะกรรมการบำบัดรักษาและฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติด เรื่อง หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไข การจัดตั้งและรับรองคุณภาพศูนย์ฟื้นฟูสภาพทางสังคม พ.ศ. ๒๕๖๕ ได้ประกาศราชกิจจานุเบกษาแล้ว เมื่อวันที่ ๒๔ สิงหาคม ๒๕๖๕

ข้อ ๔ ให้มีศูนย์ฟื้นฟูสภาพทางสังคมระดับต่าง ๆ เพื่อเป็นส่วนปฏิบัติการให้การสนับสนุนช่วยเหลือ และสงเคราะห์แก่ผู้ติดยาเสพติดหรือผู้ผ่านการบำบัด ดังนี้

(๑) ศูนย์ฟื้นฟูสภาพทางสังคมในจังหวัด

(๒) ศูนย์ฟื้นฟูสภาพทางสังคมในกรุงเทพมหานคร

(๓) ศูนย์ฟื้นฟูสภาพทางสังคมอื่นที่กระทรวงมหาดไทยและกรุงเทพมหานครจัดตั้ง

ข้อ ๘ ให้ใช้พื้นที่ของหน่วยงานสังกัดกระทรวงมหาดไทยและกรุงเทพมหานครหรือพื้นที่อื่นที่เหมาะสมเป็นที่ตั้งศูนย์ฟื้นฟูสภาพทางสังคมตาม ข้อ ๔ (๑) และ (๒) ให้ครอบคลุมพื้นที่ระดับเขต จังหวัด อำเภอ ตำบลและระดับหมู่บ้าน

๑. ศูนย์คัดกรอง

ศูนย์คัดกรองมีหน้าที่คัดกรองและประเมินความรุนแรงของการติดยาเสพติด ภาวะความเสี่ยงทางสุขภาพกาย สุขภาพจิต รวมถึงปัญหาด้านสังคมที่เกี่ยวข้องกับการติดยาเสพติด และวิเคราะห์จำแนกระดับ ความรุนแรง และวางแผนการดูแลบำบัดรักษาหรือการส่งต่อที่เหมาะสม รวดเร็วและปลอดภัย โดยมี กระบวนการดำเนินงาน ดังนี้

๑.๑ สถานที่

(๑) พื้นที่ระดับตำบลทุกจังหวัด โดยอาจเป็นสถานพยาบาลระดับตำบล โรงพยาบาลชุมชน สถานที่อื่น ที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกำหนด เช่น ที่ทำการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และอาคารอเนกประสงค์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นต้น

(๒) สถานที่จัดแยกเป็นสัดส่วน อากาศถ่ายเท ปลอดภัย ไม่มีผู้คนพลุกพล่าน และมีสถานที่จัดเก็บปัสสาวะและตรวจหาสารยาเสพติด

(๓) ต้องได้รับการขึ้นทะเบียนที่สำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการบำบัดรักษาและฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติด กระทรวงสาธารณสุขให้เป็นศูนย์คัดกรองระดับตำบล

(๔) ให้ศูนย์คัดกรองที่ดำเนินงานครบสามปียื่นขอรับรองคุณภาพต่อกรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข และให้ขอรับรองคุณภาพทุกสามปี

๑.๒ เจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานในศูนย์คัดกรอง

(๑) ผู้อำนวยการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล หรือปลัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือผู้ที่ได้รับมอบหมายปฏิบัติหน้าที่หัวหน้าศูนย์คัดกรอง

(๒) เจ้าหน้าที่สาธารณสุข

(๓) บุคลากรที่ได้รับการอบรม ชี้แจง และวิธีการวิเคราะห์ประเมินผลตามหลักสูตรที่คณะกรรมการฯ กำหนด เช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ประธานชุมชน อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ตำรวจ

(๔) หัวหน้าศูนย์คัดกรองอาจกำหนดให้มีเจ้าหน้าที่ร่วมปฏิบัติงานประจำศูนย์คัดกรองได้ตามที่เห็นควร เช่น บุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

๑.๓ อุปกรณ์ในศูนย์คัดกรอง

อุปกรณ์/เครื่องมือที่จำเป็นในการคัดกรองและประเมินความรุนแรงของการติดยาเสพติด อาทิ

(๑) แบบคัดกรองและประเมินความรุนแรงของผู้ใช้สารเสพติด/แบบส่งต่อผู้ใช้สารเสพติด/สมุดทะเบียนผู้รับบริการ

(๒) ชุดทดสอบหาสารเสพติดในปัสสาวะ

(๓) เครื่องวัดอุณหภูมิ เครื่องวัดความดัน

(๔) โปรแกรมบันทึกข้อมูล

๑.๔ การส่งต่อ

เมื่อเจ้าหน้าที่ดำเนินการคัดกรองแล้ว พิจารณาว่าผู้ติดยาเสพติดมีความจำเป็นต้องส่งต่อไปรับการบำบัดรักษา ณ สถานพยาบาลยาเสพติดหรือสถานฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด ให้ติดต่อประสานงานกับหน่วยงานรับส่งต่อ เช่น เจ้าหน้าที่ตำรวจในท้องที่ระดับหมู่บ้าน/ชุมชน หรือภาคีเครือข่าย พร้อมจัดทำแบบส่งตัวผู้ติดยาเสพติดเข้ารับการบำบัดรักษา

๒. ศูนย์ฟื้นฟูสภาพทางสังคม

ศูนย์ฟื้นฟูสภาพทางสังคมมีหน้าที่ให้การสงเคราะห์สนับสนุนให้ผู้ติดยาเสพติดหรือผู้ผ่านการบำบัดรักษา ได้รับการพัฒนาคุณภาพชีวิตทางด้านที่อยู่อาศัย การศึกษา อาชีพ ตลอดจนการติดตามดูแลช่วยเหลือจนสามารถกลับมาดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างปกติ โดยมีกระบวนการดำเนินงาน ดังนี้

๒.๑ ระดับศูนย์ฟื้นฟูสภาพทางสังคม

จัดให้มีศูนย์ฟื้นฟูระดับต่าง ๆ เพื่อเป็นส่วนปฏิบัติการให้การสนับสนุนช่วยเหลือแก่ผู้ผ่านการบำบัดรักษา ประกอบด้วย

/ (๑) ศูนย์ฟื้นฟู...

(๑) ศูนย์ฟื้นฟูสภาพสังคมในจังหวัด

(๒) ศูนย์ฟื้นฟูสภาพสังคมในกรุงเทพมหานคร

(๓) ศูนย์ฟื้นฟูสภาพทางสังคมอื่นที่กระทรวงมหาดไทยและกรุงเทพมหานครกำหนด

ทั้งนี้ ให้มีการขึ้นทะเบียนเพื่อการกำกับตรวจสอบคุณภาพการดำเนินงาน โดยขอขึ้นทะเบียนที่สำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการการบำบัดรักษาและฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติด และเมื่อดำเนินงานครบสามปี ให้ยื่นขอรับรองคุณภาพต่อกรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข และขอรับรองคุณภาพทุกสามปี

๒.๒ พื้นที่จัดตั้งศูนย์ฟื้นฟูสภาพทางสังคม

ให้ใช้พื้นที่ของหน่วยงานสังกัดกระทรวงมหาดไทยและกรุงเทพมหานคร หรือพื้นที่อื่นที่เหมาะสมเป็นที่ตั้งศูนย์ฟื้นฟูสภาพทางสังคมให้ครอบคลุมพื้นที่ระดับเขต จังหวัด อำเภอ ตำบล (องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น) และระดับหมู่บ้าน

๒.๓ สำหรับองค์ประกอบเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานในศูนย์ฟื้นฟูสภาพทางสังคมจังหวัด สาขาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สามารถปรับเปลี่ยนได้ตามความเหมาะสมของบริบทพื้นที่และสอดคล้องกับประมวลกฎหมายและอนุบัญญัติที่เกี่ยวข้อง รวมถึงแนวทางศูนย์ฟื้นฟูสภาพทางสังคมของกระทรวงมหาดไทย ตามหนังสือด่วนที่สุด ที่ มท ๐๒๑๑.๔/ว ๗๐๔๘ ลงวันที่ ๒๒ กันยายน ๒๕๖๕ ประกอบด้วย

(๑) นายกเทศมนตรี/นายกองค์การบริหารส่วนตำบล

หัวหน้าศูนย์ฟื้นฟูสภาพทางสังคม

(๒) รองนายกเทศมนตรี/รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบล

รองหัวหน้าศูนย์ฟื้นฟูสภาพทางสังคม

(๓) ปลัดเทศบาล/ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล/

เจ้าหน้าที่และเลขานุการศูนย์ฟื้นฟู

ข้าราชการที่ได้รับมอบหมาย

สภาพทางสังคม

(๔) ผู้แทนปลัดอำเภอผู้รับผิดชอบประจำตำบล

เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานศูนย์ฟื้นฟู

สภาพทางสังคม

(๕) ผู้แทนหัวหน้าสถานีตำรวจภูธรในพื้นที่

เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานศูนย์ฟื้นฟู

สภาพทางสังคม

(๖) ผู้แทนสาธารณสุขอำเภอ

เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานศูนย์ฟื้นฟู

สภาพทางสังคม

(๗) ผู้แทนโรงพยาบาลของรัฐในพื้นที่ (ถ้ามี)

เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานศูนย์ฟื้นฟู

สภาพทางสังคม

(๘) ผู้แทน ผอ.รพ.สต. ในพื้นที่

เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานศูนย์ฟื้นฟู

สภาพทางสังคม

(๙) พัฒนาการผู้รับผิดชอบประจำตำบล

เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานศูนย์ฟื้นฟู

สภาพทางสังคม

(๑๐) ผู้แทนท้องถิ่นอำเภอ

เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานศูนย์ฟื้นฟู

สภาพทางสังคม

(๑๑) ผู้แทน ผอ.สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา

เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานศูนย์ฟื้นฟู

ขั้นพื้นฐานในพื้นที่สภาพทางสังคม

(๑๒) ผู้แทน ผอ.โรงเรียนมัธยมและขยายโอกาสในพื้นที่

เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานศูนย์ฟื้นฟู

สภาพทางสังคม

(๑๓) กำนันท้องถิ่น

เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานศูนย์ฟื้นฟู

สภาพทางสังคม

/(๑๔) ปลัดเทศบาล...

(๑๔) ปลัดเทศบาล/ปลัด อบต./ข้าราชการที่ได้รับมอบหมาย เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานศูนย์ฟื้นฟูสภาพทางสังคม

(๑๕) ข้าราชการ/พนักงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่นายกเทศมนตรี/ เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานศูนย์ฟื้นฟูสภาพทางสังคม

นายกองค์การบริหารส่วนตำบลมอบหมาย

๒.๔ อำนาจและหน้าที่ของศูนย์ฟื้นฟูสภาพทางสังคม ได้แก่

- (๑) ให้คำแนะนำ ปรีกษา และช่วยเหลือผู้ติดยาหรือผู้ผ่านการบำบัด
- (๒) ให้ความช่วยเหลือด้านสวัสดิการสังคม รวมทั้งสนับสนุนให้มีที่อยู่อาศัยเป็นการชั่วคราว
- (๓) ช่วยเหลือด้านอาชีพ การศึกษา เงินทุนสงเคราะห์ และให้การสงเคราะห์อื่น ๆ ต่อการดำรงชีพ
- (๔) ส่งเสริมและสนับสนุนให้นายจ้างหรือสถานประกอบการรับผู้ติดยาเสพติดเข้าทำงาน
- (๕) ส่งเสริมให้ครอบครัวและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบำบัดรักษาและติดตาม ดูแล และช่วยเหลือ

ผู้ติดยาเสพติดหรือผู้ผ่านการบำบัดรักษา

ทั้งนี้ การดำเนินการดังกล่าวสามารถบูรณาการร่วมกับหน่วยงานในพื้นที่ได้ อาทิ กระทรวงแรงงาน กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ให้สอดคล้องกับสถานที่ตั้งและศักยภาพในการเข้าถึงและความสะดวกในการบริการของผู้ติดยาเสพติดหรือผู้ผ่านการบำบัดรักษา

๒.๕ แนวทางคำขอจัดตั้งศูนย์ฟื้นฟูสภาพทางสังคม ให้เป็นไปตามแบบมาตรฐานตามหนังสือกระทรวงมหาดไทย ด่วนที่สุด ที่ มท ๐๒๑๑.๔ (ศอ.ปส.มท.)/ว ๗๐๔๖ ลงวันที่ ๒๒ กันยายน ๒๕๖๕ เรื่องแนวทางการดำเนินงานจัดตั้งและขับเคลื่อนศูนย์ฟื้นฟูสภาพทางสังคมในจังหวัดและศูนย์ฟื้นฟูสภาพทางสังคมอื่นของกระทรวงมหาดไทย ตามประมวลกฎหมายยาเสพติดและอนุบัญญัติที่เกี่ยวข้อง

ด้านการป้องกันยาเสพติด

เพื่อเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของหมู่บ้าน/ชุมชน ในการเฝ้าระวัง ค้นหา ให้โอกาส ดูแล และช่วยเหลือผู้ที่เกี่ยวข้องกับปัญหาเสพติด รวมทั้งการเสริมสร้างความเข้มแข็งและพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน

๑. การป้องกันยาเสพติดในชุมชน

๑.๑ ชุมชนที่มีความเสี่ยง สังเกตอย่างไร

- (๑) แยกแยก ขาดความสามัคคี
- (๒) มีแหล่งอบายมุขมาก
- (๓) อยู่ใกล้พื้นที่/แหล่งแพร่ระบาด
- (๔) มีแหล่งมั่วสุม พื้นที่รกร้าง
- (๕) มีคนแปลกหน้าเข้าออกในหมู่บ้าน
- (๖) มีการลักเล็กขโมยน้อยอยู่เสมอ
- (๗) มีผู้เสพในหมู่บ้าน/ชุมชน
- (๘) มีเยาวชนและวัยแรงงานว่างงานมั่วสุมกันมาก
- (๙) มีเด็กเยาวชนและวัยแรงงานว่างงานมั่วสุมกันมาก

๑.๒ เสริมสร้างการมีส่วนร่วม

- (๑) เตรียมความพร้อมหมู่บ้านชุมชน
 - ระดับชาวบ้านให้ตระหนัก
 - ระดับแกนนำต้องรู้วิธีการป้องกัน

/(๒) ทำความเข้าใจ...

- (๒) ทำความเข้าใจหมู่บ้านชุมชน
 - สำรวจ/คัดกรองบ่งชี้ปัญหา
 - วิเคราะห์/จำแนกกลุ่มเป้าหมาย
 - วิเคราะห์ศักยภาพหมู่บ้าน/ชุมชน

- (๓) วางแผน
 - วางแผนอย่างมีส่วนร่วม
 - ประสานหน่วยงานภายนอก

๑.๓ สร้างความยั่งยืน

- (๑) พัฒนาคุณภาพชีวิตในหมู่บ้าน/ชุมชน
- (๒) จัดการองค์ความรู้และเชื่อมโยงเครือข่าย
- (๓) พัฒนาแกนนำรุ่นต่อไป

๑.๔ ลงมือป้องกันแก้ไข

- (๑) กำหนดกติกาชุมชนป้องกันและสร้างภูมิคุ้มกัน
 - เด็กและเยาวชน
 - ครอบครัว
 - คนทำงาน
 - ประชาชนทั่วไป

(๒) สอดส่อง เฝ้าระวัง โดยการดำเนินการเฝ้าระวังและสำรวจ (Re X-ray) จัดแนกกลุ่มเป้าหมายที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดในหมู่บ้าน/ชุมชน ด้วยวิธีการต่าง ๆ ตามความเหมาะสม เช่น การทำเวทีประชาคมหมู่บ้าน การตั้งจุดตรง จุดสกัดในพื้นที่หมู่บ้าน/ชุมชน

- (๓) แก้ไขผู้เสพ/ผู้ติด ดูแลผู้ผ่านการบำบัด

- (๔) จัดการพื้นที่เสี่ยง/ปัจจัยเสี่ยง

๒. การป้องกันยาเสพติดในสถานศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

การป้องกันยาเสพติดในพื้นที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และสถานศึกษาในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จะสำเร็จได้ต้องร่วมมือกันจากหลายภาคส่วน ได้แก่ ตำรวจ ฝ่ายปกครอง สำนักงาน ป.ป.ส. หน่วยงานในสังกัดกระทรวงสาธารณสุข กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ และกระทรวงแรงงาน โดยต้องมีกระบวนการ ด้านการสร้างภูมิคุ้มกัน ด้านการค้นหา ด้านการรักษา ด้านการเฝ้าระวัง และด้านการบริหารจัดการ เพื่อให้เกิดการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาที่เป็นระบบครบวงจร ซึ่งในการดำเนินงานแต่ละด้าน อาจมีจุดเน้นที่แตกต่างกันขึ้นอยู่กับช่วงชั้นวัย ช่วงชั้นเรียน และบริบทสถานศึกษา ดังนี้

๒.๑ การสร้างภูมิคุ้มกัน

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสนับสนุนให้ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และสถานศึกษาในสังกัด ส่งเสริมทักษะที่จำเป็นต่าง ๆ เพื่อปลูกฝังหล่อหลอมให้เด็กสามารถดำรงชีวิตได้อย่างปลอดภัยจากยาเสพติด เช่น ทักษะสมอง ทักษะชีวิต ทักษะสังคม โดยผ่านการอบรมเลี้ยงดู การส่งเสริมพัฒนา การเรียนรู้ผ่านการเรียนการสอน ตั้งแต่ปฐมวัย – อุดมศึกษา รวมถึงการสร้างจิตสำนึกที่ดีควบคู่การมีคุณธรรมจริยธรรม ในส่วนของช่วงวัยปฐมวัยและประถมศึกษา ต้องอาศัยกลไกครูเป็นหลักในการถ่ายทอด สร้างการรับรู้ที่มีประสิทธิภาพได้ และในส่วน of ช่วงวัยมัธยมศึกษา อาชีวศึกษา และอุดมศึกษา ต้องอาศัยกลไกเพื่อนเป็นหลักในการถ่ายทอด สร้างการรับรู้ที่มีประสิทธิภาพได้

๒.๒ การค้นหา

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสนับสนุนให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และสถานศึกษาในสังกัด สำรวจ ค้นหา คัดกรอง โดยใช้ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน การสังเกต ซักถาม และแบ่งกลุ่มเพื่อหามาตรการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดที่เหมาะสม ได้แก่ กลุ่มทั่วไป กลุ่มเสี่ยง กลุ่มใช้ยาเสพติด

๒.๓ การป้องกัน

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสนับสนุนให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และสถานศึกษาในสังกัด ปรับความคิด พฤติกรรม สร้างค่านิยมใหม่ ดูแลช่วยเหลือ ติดตามอย่างใกล้ชิด ระหว่าง ครู ผู้ปกครอง และนักเรียน

๒.๔ การเฝ้าระวัง

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสนับสนุนให้บุคลากรของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และสถานศึกษาในสังกัด สอดส่อง เฝ้าระวัง เป็นหูเป็นตา ร่วมกันระหว่าง ครู นักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน ฝ่ายปกครอง และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยมีกิจกรรมที่เข้ามาส่งเสริม เช่น ๑ ตำรวจ ๑ โรงเรียน การจัดระเบียบสังคมรอบสถานศึกษา เป็นต้น

๒.๕ การบริหารจัดการ

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสนับสนุนการพัฒนาบุคลากร การขับเคลื่อนกลไกคณะกรรมการ คณะทำงานที่เกี่ยวข้อง การจัดทำแผนงาน งบประมาณ ฯลฯ ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษา

ทั้งนี้ เพื่อเป็นการสอดส่องเฝ้าระวังนักเรียนร่วมกัน สถานศึกษาต้องขอความร่วมมือไปยังผู้ปกครอง ในการช่วยกันสอดส่อง ดูแล เฝ้าระวัง บุตรหลานอย่างใกล้ชิด โดยอาจสร้างช่องทางการติดต่อสื่อสาร ระหว่างครู และผู้ปกครอง ในช่วงปิดภาคเรียนร่วมด้วย ทั้งนี้ หากพบเบาะแสยาเสพติด ให้แจ้งไปยังหมายเลข โทรศัพท์สายด่วน ๑๓๘๖ (สำนักงาน ป.ป.ส.) และหากต้องการความช่วยเหลือด้านบำบัดรักษายาเสพติด ให้ประสานไปยังหมายเลขโทรศัพท์สายด่วน ๑๑๖๕ (กรมการแพทย์) ตลอด ๒๔ ชั่วโมง

ด้านงบประมาณ

สำหรับการจัดทำงบประมาณ ให้ดำเนินงานตามแนวทาง ดังนี้

๑. แนวทางการจัดทำงบประมาณรายจ่ายประจำปี พ.ศ. ๒๕๖๖ เพื่อดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ให้ตั้งงบประมาณในเทศบัญญัติ/ข้อบัญญัติ ตามนโยบายของรัฐบาลและกระทรวงมหาดไทย ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ดังนี้

- (๑) การจัดทำสื่อ และการจัดกิจกรรมรณรงค์ เผยแพร่ประชาสัมพันธ์ สร้างจิตสำนึก ให้แก่ประชาชน
- (๒) การจัดทำกิจกรรมหรือการจัดฝึกอบรมเกี่ยวกับการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด
- (๓) การจัดกิจกรรมในการบำบัด รักษาฟื้นฟูสมรรถภาพ ติดตามดูแล ผู้เสพยาเสพติด ผู้ติดยาเสพติด รวมถึงการจัดกิจกรรมส่งเสริมอาชีพให้ผู้ผ่านการบำบัดรักษาฟื้นฟู
- (๔) การจัดหาชุดตรวจหาสารเสพติดและอุปกรณ์ที่นำไปใช้ตรวจกลุ่มเป้าหมายเพื่อบำบัด รักษา ฟื้นฟู หรือติดตามผู้ผ่านการบำบัดรักษาฟื้นฟู

๒. กรณีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่ได้ตั้งงบประมาณไว้ ให้พิจารณาโอนงบประมาณรายจ่ายรายการที่มีความจำเป็นน้อยกว่า มาตั้งจ่ายเป็นรายการใหม่ โดยปฏิบัติตามระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยวิธีการงบประมาณขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๖๓ หากไม่สามารถโอนงบประมาณมาตั้งเป็นรายการใหม่ได้ อาจขอยกเว้นต่อปลัดกระทรวงมหาดไทย นำเงินสะสมมาใช้จ่ายได้ ตามข้อ ๔ ประกอบกับข้อ ๘๙ แห่งระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการรับเงิน การเบิกจ่ายเงิน การฝากเงิน การเก็บรักษาเงิน และการตรวจเงินขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๔๗ และที่แก้ไขเพิ่มเติม ซึ่งปลัดกระทรวงมหาดไทยได้มอบอำนาจให้ผู้ว่าราชการจังหวัดปฏิบัติราชการแทนแล้ว ตามคำสั่งกระทรวงมหาดไทย ที่ ๑๒๖๘/๒๕๖๓ ลงวันที่ ๑๙ พฤษภาคม ๒๕๖๓

/๓. กรณีองค์กร...

๓. กรณีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่ได้ดำเนินการเอง อาจอุดหนุนงบประมาณด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดให้หน่วยงานอื่น ได้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น ส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ องค์กรภาคประชาชน องค์กรทางศาสนาหรือองค์กรการกุศลได้ โดยถือปฏิบัติตามระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยเงินอุดหนุนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๕๙ และที่แก้ไขเพิ่มเติม ประกอบกับหนังสือกระทรวงมหาดไทย ด่วนที่สุด ที่ มท ๐๘๑๐.๖/ว ๕๒๗๐ ลงวันที่ ๒๒ กรกฎาคม ๒๕๖๕

ตัวอย่างโครงการด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด

๑. โครงการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ค่ายก่อสร้างลานกีฬา/สนามกีฬา โดยการสนับสนุนงบประมาณจากรัฐบาล

๒. โครงการรักษาความสงบเรียบร้อยและความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน (บูรณาการแก้ไขปัญหายาเสพติด) ด้วยระบบกล้องโทรทัศน์วงจรปิด (CCTV System) โดยการสนับสนุนงบประมาณจากรัฐบาล

๓. โครงการจัดกิจกรรมรณรงค์ป้องกันยาเสพติดในสถานศึกษา เช่น To Be Number One , จัดนิทรรศการป้องกันยาเสพติด , อบรมนักเรียนแกนนำด้านภัยยาเสพติด โดยการสนับสนุนงบประมาณจากรัฐบาล

๔. สำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด สนับสนุนงบประมาณการดำเนินการพัฒนาสมองด้วยองค์ความรู้ (Executive Function) เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันยาเสพติดในเด็กปฐมวัย ผ่านกลไกครูอนุบาล และครูผู้ดูแล และบันทึกข้อมูลในระบบ NISPA

๕. เสริมสร้างการมีส่วนร่วมของหมู่บ้าน/ชุมชนกองทุนแม่ของแผ่นดิน รวมถึงการขยายผลกองทุนแม่ของแผ่นดิน เพื่อพัฒนาและยกระดับความเข้มแข็งตามกระบวนการกองทุนแม่ของแผ่นดิน การพัฒนาคุณภาพชีวิตและพัฒนาอาชีพให้แก่ประชาชนเพื่อสร้างความเข้มแข็งและป้องกันปัญหายาเสพติด

๖. พื้นที่ต้นแบบด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด

องค์การบริหารส่วนตำบลรางจรเข้ อำเภอเสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โครงการตำบลร่มเย็น

๑. จุดเด่นของโครงการ

เป็นนวัตกรรมที่บูรณาการความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในทุกมิติ ในการร่วมกันดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดเชิงรุก และพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน ประกอบกับการนำเทคโนโลยีแอปพลิเคชันตาข่ายประตูด้าบรางจรเข้ เข้ามาประยุกต์ใช้ในการแจ้งเหตุ เพื่อเพิ่มความสะดวกและเหมาะสมกับยุคไทยแลนด์ ๔.๐

๒. สภาพปัญหาที่ต้องการแก้ไข

ปัญหายาเสพติด ปัญหาเด็กไม่ได้รับการศึกษาเนื่องจากผู้ปกครองติดยาเสพติด ปัญหาอาชญากรรม และปัญหาสังคมต่าง ๆ อันมีผลมาจากยาเสพติด

๓. วัตถุประสงค์

เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดเชิงรุกอย่างเป็นรูปธรรมและยั่งยืน โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

๔. กลุ่มเป้าหมาย

ประชาชนตำบลรางจรเข้ จำนวน ๒,๗๓๖ คน

๕. งบประมาณ

ค่าใช้จ่ายในการดำเนินโครงการทั้งสิ้น ๔๕,๖๐๐ บาท

๖. บูรณาการการทำงาน

มีหน่วยงานที่ร่วมเป็นเครือข่ายดำเนินการ ๑๙ เครือข่าย เช่น

(๑) สถานีตำรวจ/สำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติดภาค/อำเภอเสนา/ก้านัน ผู้ใหญ่บ้าน (ร่วมกันค้นหาผู้เสพ/ผู้ติดยาเสพติด เพื่อส่งเข้ารับการรักษา)

/ (๒) โรงพยาบาล...

(๒) โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลراجจเร่/สาธารณสุขอำเภอเสนา/โรงพยาบาลเสนา (สนับสนุนเครื่องมือในการตรวจสอบสารเสพติด และเป็นศูนย์บำบัดฟื้นฟูแบบชุมชนบำบัด (CBTx))

(๓) สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดพระนครศรีอยุธยาและสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) (พัฒนาแหล่งที่อยู่อาศัย สนับสนุนงบประมาณในการซ่อมแซมบ้านเรือน)

(๔) มหาวิทยาลัยสวนดุสิต (ให้ความร่วมมือในการจัดทำแอปพลิเคชันตาข่ายประตเพื่อใช้แจ้งเหตุ)

๗. รายละเอียดโครงการ

เป็นการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดแบบบูรณาการเชิงรุกจากหลายภาคส่วนที่เป็นรูปธรรมและยั่งยืน ซึ่งมีการตรวจค้นหาสารเสพติดอย่างน้อย ๑๕ วัน ๑๕ คืน โดยการลงพื้นที่ร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น ตำรวจ ฝ่ายปกครอง กำนัน และผู้ใหญ่บ้าน ตรวจสอบสารเสพติดทุกคนในหมู่บ้าน เมื่อพบสารเสพติดจะประเมินว่าควรเข้ารับการบำบัดที่ได้ตามความเหมาะสม เช่น

(๑) ผู้เสพที่ก่อความวุ่นวายเป็นปัญหาสังคม ส่งบำบัดค่ายทหาร (กรณีเป็นผู้หญิงส่ง โรงพยาบาลธัญญารักษ์)

(๒) ผู้เสพที่มีงานทำ มีภาระเลี้ยงครอบครัว ส่งให้บำบัดโดยชุมชนบำบัด (CBTx)

เมื่อบำบัดแล้ว องค์กรบริหารส่วนตำบลراجจเร่และหน่วยงานเครือข่ายจะติดตามอย่างต่อเนื่อง โดยการสนับสนุนให้มีงานทำบุตรหลานได้รับการศึกษาและปรับปรุงสภาพที่อยู่อาศัย

๘. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

สามารถป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดได้อย่างเป็นรูปธรรม และปัญหาสังคมและอาชญากรรมลดลงคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนดีขึ้น ตลอดจนผู้เสพยาเสพติดได้รับการบำบัดฟื้นฟูแล้วมีงานทำและมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

สื่อประชาสัมพันธ์

เพื่อให้การขับเคลื่อนการดำเนินงานด้านยาเสพติด ตามกฎหมายจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจหน้าที่ให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๔๒ ประกอบกับภารกิจในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นไปในทิศทางเดียวกัน จึงได้จัดทำแนวทางด้านการบำบัดรักษายาเสพติด ด้านการป้องกันยาเสพติด ด้านงบประมาณ ตัวอย่างโครงการฯ และสื่อประชาสัมพันธ์ เพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นถือเป็นแนวทางปฏิบัติ ทั้งนี้สามารถดาวน์โหลด QR code แนบท้ายนี้

